

SHAHRISABZ – TARIXIY SHAHAR

Qayumov Farhod Narziqulovich.

“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi filial mudiri.

Tel: +998995945638 Email: fqayumov02@gmail.com

Abdurahmonov Jamshid Pardayevich

“Shahrisabz” davlat muzey-qo‘riqxonasi yetakchi mutaxassisi

Tel: +998902884324

Email: abdurahmanovjamshid5@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqola O‘zbekiston Respublikasining qadimiy va madaniy markazlaridan biri hisoblangan Shahrisabz shahrining tarixiy taraqqiyoti, me‘moriy obidalari, madaniy merosi va bugungi kundagi ahamiyati haqida ma‘lumot beradi. Ayniqsa, Amir Temur hayoti va faoliyatining ushbu hudud bilan uzviy bog‘liqligi, uning davrida shahar qanday yuksak taraqqiyotga erishgani tafsilotlari bilan yoritiladi. Maqola tarixiy yodgorliklarning hozirgi holati, ularni saqlash va turizm rivojida tutgan o‘rni haqida ham fikr bildiradi.

Kalit so‘zlar:

Shahrisabz, Kesh, Amir Temur, me‘morchilik, Oqsaroy, madaniy meros, tarixiy shaharlar, turizm, UNESCO

Аннотация:

Данная статья посвящена историческому развитию города Шахрисабз — одного из древнейших и культурных центров Республики Узбекистан. Особое внимание уделено жизни и деятельности Амира Темура, его тесной связи с этим регионом и тому, как город достиг своего расцвета в период его правления. Также рассматривается современное состояние исторических памятников, их сохранение и роль в развитии туризма.

Ключевые слова:

Шахрисабз, Кеш, Амир Темура, архитектура, Ак-сарай, культурное наследие, исторические города, туризм, ЮНЕСКО

Abstract:

This article explores the historical development of Shahrisabz, one of the ancient and cultural centers of the Republic of Uzbekistan. Special emphasis is placed on the life and activities of Amir Temur, his close connection with the region, and how the city flourished during his reign. The article also discusses the current state of historical monuments, their preservation, and their role in the development of tourism.

Keywords:

Shahrisabz, Kesh, Amir Temur, architecture, Ak-Saray, cultural heritage, historical cities, tourism, UNESCO

Kirish

O'zbekistonning qadimiy shaharlari orasida Shahrisabz alohida o'rin egallaydi. Bu shahar uzoq asrlik tarixga, sarmazmun madaniyatga, boy me'moriy merosga ega bo'lib, tarixchilarning, me'morlarning, arxeologlarning doimiy e'tiborida bo'lib kelmoqda. Shahrisabz – bu nafaqat Amir Temurning vatani, balki butun Markaziy Osiyoning siyosiy, harbiy va madaniy markazlaridan biri bo'lgan. O'tmishda "Kesh" nomi bilan mashhur bo'lgan bu hudud Sharq sivilizatsiyasi taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etgan. Ushbu maqolada aynan mana shu tarixiy yodgorliklar, ularning paydo bo'lish sabablari, ularning zamonaviy qadriyatlar tizimidagi o'rni haqida tahliliy mulohazalar beriladi.

Asosiy qism**1. Shahrisabzning kelib chiqishi va nomi**

Shahrisabz qadimda "Kesh" deb nomlangan bo'lib, bu nom zardushtiylik davriga oid qadimiy yozuvlarda ham uchraydi. Uning "Shahr-i sabz" degan yangi nomi forsiy tilidan tarjima qilinganda "Yashil shahar" degan ma'noni anglatadi. Bu esa, shahar atrofining sernamlik, bog'-rog' va tabiiy go'zallikka boy bo'lganini anglatadi.

Kesh o'z davrida qadimgi So'g'diyona hududining muhim shahri bo'lgan va karvon yo'llari ustida joylashgani bois, savdo va madaniyat markaziga aylangan.

2. Amir Temur va Shahrisabz

Shahrisabz 14-asrda Amir Temur davrida o'zining eng yuksak taraqqiyot bosqichiga yetdi. Amir Temur bu yerda 1336-yil 9-aprelda tug'ilgan. U o'zining hayoti davomida bu shaharni rivojlantirishga alohida e'tibor bergan. Oqsaroy saroyi, Dor-us Saodat majmuasi, Dorut Tilovat kabi yodgorliklar uning davrida barpo etilgan ulug'vor inshootlardandir. Temur bu joyni o'zining siyosiy poytaxtiga aylantirmoqchi bo'lgan bo'lsa-da, keyinchalik Samarqandni asosiy markaz sifatida tanlagan. Shunga qaramay, Shahrisabz uning yuragi bo'lib qolgan va o'ziga xos ideologik markaz sifatida shakllangan.

3. Tarixiy yodgorliklar

Shahrisabzda o'rta asrlarga oid bir necha yirik tarixiy yodgorliklar saqlanib qolgan. Ularning barchasi Amir Temur va uning avlodlari davrida qurilgan:

Oqsaroy saroyi– Bu saroy Temurning eng yirik va muhtasham qarorgohlaridan biri bo'lgan. Bugungi kunda uning faqat oldi devorlari saqlanib qolgan bo'lsa-da, bu devorlarning balandligi (38 metrgacha) va naqshlarining murakkabligi bu saroy naqadar hashamatli bo'lganini ko'rsatadi.

Dor-us Saodat majmuasi – Bu majmua Temurning o'g'li Jahongirning vafotidan keyin barpo etilgan maqbara hisoblanadi. Amir Temur o'zining ham aynan shu yerda dafn etilishini xohlagan, ammo keyinchalik u Samarqanddagi Go'ri Amir maqbarasiga dafn etilgan.

Dorut Tilovat – Bu yodgorliklar majmuasi mashhur diniy ulamo Shamsiddin Kulolga bog'liq bo'lib, bu yerda Muhammad Tarag'ay, Temurning otasi dafn etilgan.

Ko'k Gumbaz masjidi – Ulug'bek tomonidan bunyod etilgan bu masjid O'zbek me'morchiligida alohida o'rin tutadi. Uning gumbazi va devor bezaklari yuksak san'at namunasi hisoblanadi.

Shu bilan birgalikda "Chubin" madrasasi ham mavjud bo'lib hozirda Amir Temur muzeyi nomi bilan ish faoliyatini olib bormoqda. Bu muzeyda hozirda 35000 dan ortiq eksponat saqlanmoqda.

Zamonaviy ko'rinishdagi muzeylar hisobiga "Maqom" muzeyini ikkilanmasdan qo'shishimiz mumkin. Bu muzey 2018-yil prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev janoblari tomonida ochib berilgan va hozirgacham ish faoliyatini olib bormoqda.

4. Zamonaviy Shahrisabz va turizm

1990-yillardan boshlab O'zbekistonda tarixiy yodgorliklarni qayta tiklash ishlari boshlangan bo'lsa, ayniqsa 2016-yilda Shahrisabzning tarixiy markazi UNESCOning Butunjahon merosi ro'yxatiga kiritilishi bilan bu ishlar yangi bosqichga ko'tarildi. Hozirda bu shahar nafaqat mahalliy, balki xalqaro sayyohlar uchun ham diqqatga sazovor joy hisoblanadi. Shahrisabzdagi ko'plab tarixiy obidalar restavratsiya qilinib, yangi turistik infratuzilma yaratilmoqda. Shuningdek, xalqaro festivallar, madaniy tadbirlar ham bu yerda muntazam o'tkazib kelinmoqda.

Xulosa

Shahrisabz – bu nafaqat tarixiy shahar, balki o'zbek milliy o'zligining muhim ramzidir. Amir Temur kabi buyuk shaxsiyat hayoti, u yaratgan me'moriy obidalar, bu shaharning qadimiy tarixiy xotirasini yanada mustahkamlab kelmoqda. Bugungi kunda Shahrisabzning tarixiy merosini asrab-avaylash, uni yosh avlodga to'g'ri yetkazish, ilmiy tadqiqotlar orqali chuqur o'rganish – milliy taraqqiyotimizning ajralmas qismi

bo‘lib qolmoqda. Shahrisabzning xalqaro e’tirofga sazovor bo‘lishi bu merosning butun insoniyat uchun ham qadrli ekanligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. V.V. Bartold – Turkiston tarixi. T.: Fan, 1993.
2. Amir Temur– Temur tuzuklari, Toshkent, 1991.
3. Qosimov B.– O‘zbekistonda tarixiy shaharlar, T.: “Yangi asr avlodi”, 2006.
4. Karimov I.A.– Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch, T.: “Ma’naviyat”, 2008.
5. UNESCO World Heritage Centre – Historic Centre of Shahrisabz, [www.whc.unesco.org] (<http://www.whc.unesco.org>)
6. Allaberganov M. – Shahrisabz me’morchiligi va tarixiy yodgorliklari, T.: 2017.
7. Sultonov A. – Amir Temur va uning davlatchilik siyosati, T.: “Sharq”, 2001.